

1. – С. 65-66.

6. **Ильин, А.С.** Педагогическое обеспечение готовности педагога к реализации Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования [Текст]: автореф. дис. ... кан. пед. наук: 13.00.01 / А.С. Ильин. – Красноярск, 2018. – 22 с.

DOI:10.54834/16945220_2022_3_113

Поступила в редакцию 22 .09.2022 г.

УДК 37:378.14:378

Исаков Т.Э.

*к.п.н., доцент Кыргызско-Узбек. Межд. универ. им. Б.Сыдыкова,
Кыргызская Республика*

Атабаев А.А.

преп. Кыргызско-Узбекского Межд. универ. им. Б.Сыдыкова, Кыргызская Республика

МААЛЫМАТТЫК-КОММУНИКАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫН АРАЛЫКТАН ОКУТУУДАГЫ РОЛУ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети болуп маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын аралыктан окутуудагы ролу эсептелинет. Изилдөөлөрдүн негизги максаты – аралыктан окутуунун концепцияларын талдоо, алардын өнүгүүсүнүн кыскача тарыхын баяндоо жана аралыктан окутуунун натыйжалуулугуна жетүүдөгү маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын ролун ачып көрсөтүү болуп саналат. Изилдөөлөрдө аналитикалык жана байкоо жүргүзүү илимий методдору колдонулган. Кыргызстандын билим берүү тармагында аралыктан окутуунун механизмдерин практикалык жактан ишке ашыруудагы маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын колдонуу мүмкүнчүлүктөрү каралат. Ошондой эле аралыктан окутууда окутуу жараянын уюштуруунун форматтары жана окутуу ыкмалары ачып көрсөтүлөт. Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында аралыктан окутууда маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын артыкчылыктары аныкталып, аларды колдонуу боюнча илимий-методикалык сунуштар берилген.

Негизги сөздөр: аралыктан окутуу; маалыматтык-коммуникациялык технологиялар; интернет-ресурстар; видеосабактар; мультимедиялык каражаттар.

РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

В данной работе предметом исследования является роль информационно - коммуникационных технологий в дистанционном обучении. Основная цель исследования - проанализировать концепции дистанционного обучения, описать краткую историю их развития, а также раскрыть роль информационных и коммуникационных технологий в достижении эффективности дистанционного обучения. В данной работе исследовании использовались методы наблюдения и способы аналитических исследований. Рассмотрены возможности использования информационно-коммуникационных технологий при практической реализации механизмов дистанционного обучения в сфере образования Кыргызстана. Также раскрываются форматы и методы обучения организации учебного процесса при дистанционном обучении. В результате исследования были определены преимущества информационно-коммуникационных технологий в дистанционном образовании и даны научно-методические рекомендации по их использованию.

Ключевые слова: дистанционное обучение; информационно-коммуникационные технологии; интернет-ресурсы; видеоуроки; мультимедийные средства.

THE ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN DISTANCE LEARNING

In this paper, the subject of research is the role of information and communication technologies in distance learning. The main purpose of the study is to analyze the concepts of distance learning, describe a brief history of their development, as well as to reveal the role of information and communication technologies in achieving the effectiveness of distance learning. Consideration is given to the potential applications of

information and communication technologies in the practical implementation of distance learning methods in the educational system of Kyrgyzstan. The present study tries to reveal the training forms and methods for the organization of the educational process in distance learning. Analytical and observational scientific methods were used in the study. The results of the study indicate the advantages of information and communication technologies in distance learning and provides scientific and methodological recommendations.

Key words: distance learning, information and communication technologies, Internet resources, video tutorials, multimedia tools.

Маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын өтө тездик менен дүркүрөп өнүгүүсү акырындык менен постиндустриалдык коомдон маалыматтык коомго өтүүнү шарттайт. Жыл сайын адамзат тарабынан иштелип чыккан маалыматтын көлөмү өтө ылдамдык менен өсүүдө.

Бул болсо коммуникациялык технологиялардын жардамында маалыматты берүүнүн түрдүү ыкмаларынын дүйнөлүк маалымат тармагынын ар кандай кызматтарына чейин бардык жерде колдонулушу менен мүнөздөлөт.

Ал эми телекоммуникациялык технологиялар тармагында кабелдик жана спутниктик телекөрсөтүүдөн баштап дүйнөнүн дээрлик бардык жеринен глобалдык тармакка кирүүгө мүмкүндүк берүүчү арзан жеке мобильдик гаджеттердин пайда болушу маалымат алмашууга дүйнө калкынын басымдуу бөлүгүн тартууда.

Маалыматтык коомдо билим берүү системасы өзгөчө роль ойнойт. Билим берүү системасы мамлекеттин экономикалык жана технологиялык өнүгүүсү үчүн интеллектуалдык потенциалды түзөт.

Азыркы учурда аралыктан окутуунун бир топ көйгөйлөрү бар. Бул көйгөйлөрдү чечүү үчүн билим берүү системасында инновациялык маалыматтык технологияларды, усулдарды жана окуу куралдарын кеңири колдонуу зарыл [3].

Маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын өнүгүшү менен адамдардын өз ара аракеттенүүсү «жандуу» баарлашууну барган сайын азыраак талап кылат. Социалдык тармактарда баарлашуу, мессенджер кызматтары, видеоконференциялар көп колдонууга ээ болуп, өз ара аракеттенүүнүн аралыктан формасы тынымсыз өсүүдө.

Аралыктан окутуу (дистанттык окутуу) – бул заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын жардамы менен маалымат алуучулардын жайгашкан жерине карабастан көрсөтүлүүчү билим берүү кызматтарынын бүтүндөй комплекси болуп саналат [4,5].

Азыркы учурда, айрыкча бүткүл дүйнөгө бүлүк салган COVID-19 пандемиясынан кийин биздин өлкөнүн дагы жогорку окуу жайларында аралыктан окутуу ийгиликтүү колдонула баштады. Бирок, бир катар себептерден улам билим берүүдө аралыктан окутуунун концепциясы жакшы өнүккөн эмес. Биздин изилдөөнүн максаты аралыктан окутуунун кыскача тарыхына токтолуу менен анын Кыргызстандын билим берүү тармагындагы абалына талдоо жүргүзүү жана практикалык жактан ишке ашыруудагы маалыматтык жана коммуникациялык технологиялардын ролун ачып көрсөтүү болуп саналат.

XX кылымдын 60-жылдары компьютер биринчи жолу дистанттык билим берүү үчүн колдонулган. IBM Coursewriter программасын иштеп чыккан, анын жардамы менен Альберта университетинде 17 түрдүү курстарда ар кандай сабактарды өтүүгө мүмкүн болгон. Бул программа Альберта университетинде 1968-жылдан баштап XX кылымдын 80-жылдарына чейин колдонулуп келген. Андан кийин интернеттин ойлонуп табылуусу менен анын мүмкүнчүлүктөрүн бир топко кеңейтүүгө мүмкүндүк болгон.

1994-жылы Мичиган университети виртуалдык окуу мектебин иштеп чыккан. Ошол эле жылы New Hampshire компаниясы материалды жалаң интернет аркылуу жөнөтө турган CALCampus программасын иштеп чыккан. 1997-жылы Blackboard компаниясы дистанттык билим берүү боюнча түрдүү курстарды башкаруу жана өткөрүү үчүн атайын платформа иштеп чыккан. 2000-жылдары интернет жакшы темпте өнүгүп, колдонуучуларга жеткиликтүү болуу менен аралыктан окутуунун (дистанттык билим берүү) технологиялары ири ийгиликтерге жетишкен жана дистанттык билимди колдонгон университеттердин саны да көбөйө баштаган [6].

Россия Федерациясында аралыктан билим берүүнүн алгачкы механизмдери

1985-1990-жылдарга туура келип, расмий датасы 1997-жылдан башталган деп белгиленип жүрөт. Анткени, 1997-жылы Орусиянын Билим берүү министрлигинин дистанттык билим берүүнү киргизүү тууралуу №1050 буйругу чыгып, ага ылайык билим берүү тармагында аралыктан окутуу боюнча эксперименттерди жүргүзүүгө уруксат берилген [6].

Аралыктан (дистанттык) билим берүү өзүнүн интерактивдүүлүгү, колдонулуучу маалыматтык технологиялардын өзгөчөлүктөрү, окуу процессин жеке пландоосу менен натыйжалуу деп эсептелет.

Аралыктан окутууну уюштуруу үчүн маалыматтык-коммуникациялык технологиялар тармагындагы акыркы жетишкендиктерди колдонуу мүмкүн жана зарыл. Ал эми кайсы технологияларды колдонуу керектигин түшүнүү үчүн материалды берүүнүн негизги ыкмаларын жана формаларын аныктоо керек.

«Информациялык-коммуникациялык технологияларды» жөн гана компьютердик технология же жаңы маалыматтык технология деп түшүнүүгө болот. Демек, азыркы учурда дүркүрөп өсүп жаткан жаңы маалыматтык технологиянын негизги инструменти болуп компьютер эсептелинет.

Ал эми бардык маалыматтык жана байланыш каражаттары интернет аркылуу ишке ашырылат. Аларды визуалдаштырууда веб камера кызмат кылат.

1-сүрөт. Аралыктан окутуудагы маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизги инструменттери

2-сүрөт. Аралыктан окутуу ыкмаларынын схема түрүндө сүрөттөлүшү

Демек, аралыктан окутууда маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын негизги инструменттери болуп төмөнкүлөр эсептелинет (1-сүрөт):

Маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу менен аралыктан окутуу негизинен төмөнкү категориядагы адамдар үчүн ыңгайлуу:

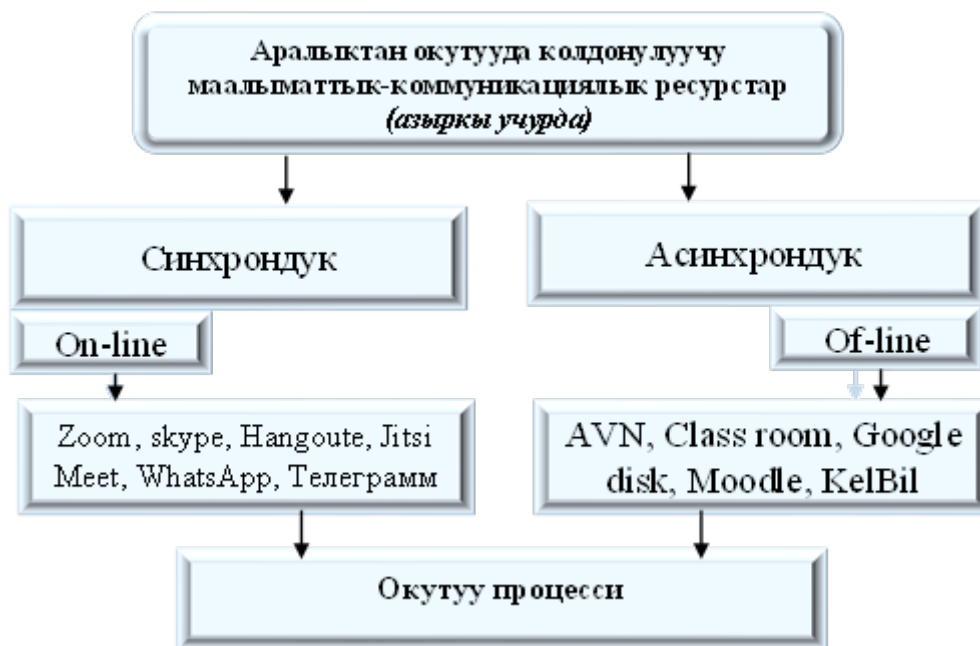
- күндүзгү бөлүмдө окуп билим алууга мүмкүнчүлүгү болбогон мамлекеттик жана жеке ишканаларда иштегендерге;
- ички жана сырткы эмгек мигранттарына;
- мүмкүнчүлүгү чектелген жарандарга;
- өндүрүштөн ажыратылбай туруп, экинчи жогорку билим алуучуларга;
- профессионалдык квалификациясын жогорулатуучуларга;
- кыска окуу курстарын жана даярдоо курстарын угуучуларга ж.б.

Аралыктан окутууда окутуу процесси **синхрондук (on-line)** жана **асинхрондук (of-line)** форматта болушу мүмкүн, б.а. окутуу процессинде синхрондук жана асинхрондук окутуу ыкмалары колдонулат [1].

Синхрондук окутуу ыкмаларынын жардамында онлайн (on-line) сабактар, ал эми асинхрондук окутуу ыкмаларынын жардамында офлайн (of-line) сабактар өтүлөт (2-сүрөт).

Демек, 2-сүрөттө окутуу процессинин аралыктан окутуудагы синхрондук жана асинхрондук ыкмалары схема түрүндө сүрөттөлүп көрсөтүлгөн. Мындан көрүнүп тургандай “онлайн” жана “офлайн” деген терминдердин экөө тең аралыктан окутууда колдонулушат.

Азыркы учурдагы аралыктан окутууда колдонулуп жаткан маалыматтык-коммуникациялык ресурстарды схема түрүндө көрсөтөлү (3-сүрөт). 3-сүрөттөн көрүнүп тургандай азыркы учурда онлайн сабактарды өтүүдө Zoom, Jitsi Meet, Hangouts платформалары, WhatsApp, Skype, Telegram байланыш каражаттары колдонулуп жатат. Ал эми офлайн сабактарды өтүүдө AVN автоматташтырылган маалыматтар системасы, Class room, Google test, Google disk тиркемелери жана Moodle, KelBil программалык системалары кеңири колдонууга ээ болууда [2].

3-сүрөт. Азыркы учурда колдонулуп жаткан маалыматтык-коммуникациялык ресурстардын схемалык сүрөттөлүшү

Аралыктан окутууда маалыматтык-коммуникациялык технологияларды эффективдүү колдонуу төмөнкүдөй артыкчылыктарга ээ:

- жашаган жана иштеген жеринде туруп аралыктан билим алуу;
- территориялык жана убакыттык чектөөлөрдүн жоктугу;
- өз алдынчалуулук, каалаган учурда окутуучудан жардам алуу мүмкүнчүлүгү;
- билим алууга жумшалуучу чыгымдарды оптималдаштыруу;
- окуу процессинде IT технологияларды пайдаланууга үйрөнүү;
- психологиялык комфорттуу болгон көнүмүш чөйрөдө (өз компьютеринде) билим алуу;
- иштеп жаткан негизги ишмердүүлүгүнөн ажыратылбастан билим алуу;

- мүмкүнчүлүгүнө жараша окуунун жекече траекториясын тандоо.

Изилдөөлөрдүн натыйжалары көрсөтүп жаткандай аралыктан окутууну уюштуруу жана толук кандуу ишке ашырууда заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын ролу өтө чоң. Ошондуктан аралыктан окутууда же дистанттык билим берүүдө Zoom, skype, Hangoute, Jitsi Meet, WhatsApp, AVN, Class room, Google disk, Moodle, KelBil технологияларын колдоно билүү учурдун талабы болуп саналат.

Жыйынтыктар:

1. Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында аралыктан окутуунун концепциялары талдоого алынып, аны билим берүү тармагында практикалык жактан колдонуу категориялары такталды.
2. Аралыктан окутуудагы маалыматтык-коммуникациялык технологиялардын ролу ачылып көрсөтүлүүдө жана анын артыкчылыктары белгиленди.
3. Аралыктан окутууда окутуу жараянын уюштуруунун форматтары жана окутуу ыкмалары аныкталды жана алардын схема түрүндө сүрөттөлүшү (2-сүрөт) иштелип чыкты.
4. Синхрондук жана асинхрондук ыкмаларга ылайык азыркы учурда аралыктан окутууда колдонулуп жаткан маалыматтык-коммуникациялык ресурстардын схемалык сүрөттөлүшү (3-сүрөт) иштелип чыкты.

Адабияттардын тизмеси:

1. **Исаков, Т.Э.** Билим берүү системасында окутуу процессин жүргүзүүнүн форматтары жана ыкмалары [Текст] / Т.Э. Исаков, А.А. Атабаев // *Наука. Образование. Техника*. – Ош: КУМУ, 2021. - № 2. – С. 131-137.
2. **Исаков, Т.Э.** Аралыктан байланыш жана аралыктан окутуу: айырмачылыктары жана колдонулуштары [Текст] / Т.Э. Исаков, А.А. Атабаев // *Вестник КГУ им. И.Арабаева*. – Бишкек: КГУ, 2021. – Спец. выпуск, часть-2. – С. 44-47.
3. **Исаков, Т.Э.** Окутуу жараянында информациялык-коммуникациялык технологияларды колдонуунун айрым маселелери [Текст] / Т.Э. Исаков, А.А. Атабаев // *Вестник ОшМПУ им. А.Мырсабекова*. – Ош: ОшМПУ, 2022. - №1. – С. 139-142.
4. **Козыбай, А.** Новые образовательные технологии [Текст]: учебное пособие / А. Козыбай, Р. Каимова. – Астана, 2015. – 136 с.
5. **Исаков, Т.Э.** Тажрыйба аркылуу окутуу-окутуунун инновациялык методикасы катары [Текст] / Т.Э. Исаков, А.А. Атабаев // *Наука. Образование. Техника*. – Ош: КУУ, 2018. - №3. – С. 95-100.
6. **Электрондук ресурс:** <https://t.me/joinchat/Iy8hORRyHYkTea8l7Vwifw>

DOI:10.54834/16945220_2022_3_118

Поступила в редакцию 30.06.2022 г.

УДК 681:07.2(07)

Исаков Т.Э.*к.п.н., доцент Кыргызско-Узбек. Межд. универ. им. Б.Сыдыкова,
Кыргызская Республика***Атабаев А.А.***препод. Кыргызско-Узбекского Межд. универ. им. Б.Сыдыкова, Кыргызская Республика*

ОКУТУУНУН КРЕДИТТИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫН ПРИНЦИПТЕРИН ИШКЕ АШЫРУУ - САПАТТУУ БИЛИМДИН АЧКЫЧИ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети болуп Болонь системасынын шарттарына ылайык окутуунун кредиттик технологияларынын принциптерин сапаттуу ишке ашыруу жараяны эсептелинет. Изилдөөнүн максаты - окутуунун кредиттик технологияларынын принциптерин ишке ашыруудагы көйгөйлөрдү аныктоо жана аларды жоюудагы иш-аракеттердин өзөктүү позицияларын талдоо, Кыргыз Республикасында билим берүү системасын модернизациялоодогу Болонь системасынын ролун белгилөө. Изилдөөлөрдө илимий-теориялык жана аналитикалык усулдар колдонулган. Изилдөө иштери Б.Сыдыков атындагы Кыргыз-Өзбек Эл аралык университетинин мисалында каралып, жогоруда